

Obnova vrátí santiniovská okna i dlažbu

Farnost je vlastníkem světové památky UNESCO od roku 2014. Plánovanou obnovu dnes pro ŽN přibližuje farář Vladimír Záleský.

Úvodem připomíná, že areál patří pod speciální ochrannou péči, takže při jakýchkoliv opravách probíhají Kontrolní dny, za účasti zástupců Kraje Vysočina, restaurátorů a odborníků Národního památkového ústavu.

Jejich snahou je přiblížit vzhled poutního kostela sv. Jana Nepomuckého co nejvíce původní podobě z roku 1722, kdy stavitel Jan B. Santini dokončil objednávku opata Václava Vejmluvy.

„Domnívali jsme se, že letos se už bude pracovat. Ale administrativní zpracování dotačních programů je natolik složité, že teprve nyní se chýlí ke konci soutěž na hlavního dodavatele,“ konstatuje farář.

Okenní vitráže z čirého skla

Do roku 2021 má být v zelenohorském chrámu uskutečněna výměna a úprava oken, která dostanou vitrážovou podobu z čirého skla. Dle dokumentů a farní kroniky je horní řada oken s dozdívkami parapetů prvorepublikovou prací. „Po vybourání dozdění budou navržena původní santiniovská okna. Až na výměnu oken dojde, jejich zvýšením asi o metr se výrazně změní světlost uvnitř chrámu i jeho podoba zvenku,“ naznačuje P. Záleský.

Firma začne výměnu připravovat přes letošní zimu, nová okna musí vyrobit. Až na jaře dovolí počasí, venkovní stěny chrámu opřede lešení. Stavba by neměla omezovat poutní a turistický provoz.

„Naopak, po dřívějších zkušenostech víme, že některé věci budou pro turisty podivnanou. Umělecká řemesla jsou dnes hodnocena jako velmi zajímavá věc. Když se v památce takto pracuje, lidé zbystří, a zajímají se nejen o to, co

Farář Vladimír Záleský

se dělá, ale i jak se to dělá,“ uvádí farář. Až se např. bude v kostele měnit dlažba, návštěvníci by se mohli interiérem pohybovat po zvýšených lávkách a práce sledovat.

Replika původní dlažby

Zásadní obnova čeká současnou mramorovou podlahu, kterou nahradí převážně dlažba z umělé vytvořeného materiálu. „Ten věrně koresponduje s původním historickým materiálem použitým při barokní realizaci. Dlažba s pigmenty ve třech odstínech bude složena do geometrické soustavy hvězdic,“ přibližuje správce památky.

Současná mramorová podlaha je totiž v chrámu z doby, kdy byl nouzově zachráněn. Když v červenci roku 1784 vzplanul velký požár v areálu kláštera, přenesl se až na střechu poutního kostela.

Teprve v roce 1792 Moravskoslezské zemské gubernium povolilo kostel opravit. Ovšem za podmínky, že bude sloužit jako pohřební, a do areálu se přenesou hřbitov.

„Poutní kostel byl zachráněn jen díky úsilí v té době již bývalého žďárského

cisterciáka Bonifáce Procházky, v jehož práci pak pokračoval farář Matěj Josef Sychra, s pomocí mnoha farníků a podporovatelů,“ upřesňuje Vladimír Záleský.

Moderní osvětlení

Tak, jako byla dříve obnovena výmalba kopule, potřebují v péči odborníků i nižší partie omítek a štuků, a restaurátoři se pustí do restaurování soch a plastik. „Demontovatelné věci si odvezou do ateliérů, kde budou mít na práci klid, pevné části výzdoby budou opravovat na místě,“ říká kněz.

Vše letos na podzim odstartuje modernizace osvětlení chrámu. Nepůjde však o žádné historické repliky, neboť chrám býval po staletí osvětlován jen svícemi. Teprve ve 20. století začal v památce necitlivě zářit halogen.

Budoucí osvětlení chrámu památkáři s odborníky živě diskutovali, a výsledkem jsou moderní a velmi decentní bodová světla. Také veškerá elektroinstalace je minimalizovaná a co nejvíce oku běžného návštěvníka skrytá.

„Pokud to bude možné, rádi bychom instalaci světel stihli do svátku sv. Lucie (13. prosince). Při Slavnosti světla bychom pak mohli symbolicky seznámit veřejnost s novým osvětlením chrámu,“ uvítal by Vladimír Záleský.

Zatím bez zázemí

Toalety na Zelené hoře? Zatím nebudou. Jak farář Vladimír Záleský vysvětluje, stavba sociálního zázemí nemůže být součástí projektu, byť je poutní areál potřebuje.

„Přestože dotační program umožňuje realizaci zázemí, tak pouze v určených hranicích památky. Poutní kostel je však v tomto ohledu znevýhodněn, protože jeho památková hranice je shodná s vnějším obvodem ambitu,“ vysvětluje. A tak, na rozdíl od jiných míst, prozatím odbavovací a sociál-

ní zázemí na Zelené hoře nevznikne, protože uvnitř památky je investice tohoto typu z pochopitelných důvodů nemožná.

Okolní pozemek patří městu, a na stavbu objektu mimo areál farnost žádnou dotaci prozatím nezíská. „Na stole již máme odborně projednanou studii na sociální zázemí památky, jehož součástí je, kromě turistického zázemí, i dostatečná parkovací kapacita. Logicky jde o velmi nenápadný, v zemi skrytý objekt,“ naznačuje správce. Realizace však závisí na možnostech financování. Farnost nyní volně prostředky soustřeďuje na opravu kostela. „V nejbližších letech se tak do stavby sociálního zázemí patrně pouštět nebudeme,“ uvádí Vladimír Záleský.

Přesto farnost hledá provizorní řešení. Současné docházení na toaletu do obřadní síně nedalekého hřbitova, zvláště když tam probíhají pohřby, není ideální.

Studentský 3D model

Před časem proběhla zajímavá spolupráce farnosti se žďárskou průmyslovkou. Studenti ztvárnili 3D model a vizualizaci Zelené hoře.

„Jejich pan profesor je velký nadšenec, motivoval kluky. Přišli k nám de facto s hotovou věcí, kterou připravovali do soutěže. Jim vzájemná spolupráce s farností pomohla v propagaci díla, nám přináší popularizaci poutního místa,“ chválí si Vladimír Záleský.

Díky projektu se také studenti dostali do míst, kde se běžně neprovádí. „Protože oni už mají památku více, ‘pod nehty’, provedli jsme je i půdou, aby se podívali z výškových oken. Na podzim jsme si slíbili, že vyjdeme úplně až na cibulku věže,“ říká farář, který je studentským projektem nadšen.

Při podzimním Kontrolním dnu památkářů nejspíš také budoucí technici připraví party stan s technologiemi, kde si hosté vyzkouší speciální brýle, skýtající plný zážitek z 3D vizualizace svatojánského chrámu.

Přijměte pozvání do barokního Žďáru...

(Dokončení ze str. 8)

V důsledku změny směru Gólfského proudu zamrzalo v zimě Baltské moře.

„Například v Londýně zamrzla Temže, což bylo nevídané. Po ledu se pak dostali do města obávaní vlci a napadali Londýňany,“ říká pro představu Stanislav Mikule. Oteplovat se začalo až v 18. století.

Živelné pohromy střídaly katastrofy, a ve Žďáře došlo opakovaně k rozsáhlým požárům. Město v 50. a 60. letech 17. století vyhořelo celkem třikrát, a koncem století se na Žďársku i dvakrát otřásla země.

Dále to byly záplavy a opakující se neúroda (přibližně jednou za 15 let). „V roce 1714 tu byla nezvykle velká povodeň, při níž jen ve Žďáře zahynulo 10 lidí a popraskalo na 24 rybníků,“ říká Lopaur. Rozsah povodně byl prý obrovský - zalila oblast mezi Žďárem a Kácovem na Kutnohorskou.

„Vážné to bylo i v roce 1769, kdy se na

Jan Nepomucký patřil k oblíbeným barokním světcům.

Foto: Lenka Kopčáková

Žďársku rozmnožily ponravý, velmi zra-
vé larvy chroustů. Ty spolu s kobylkami
znamenaly velké poškození úrody,“
dodává historik.

Nastaly i deštivé roky, kdy nebylo možné sklídit, a úroda plesnivěla na polích. Lidé žili buď z rezerv uložených v sýpkách, nebo z nedosta-
tečných zásob.

Všudypřítomná smrt...

Neúroda způsobovala drahotu, v horším případě hladomor. Hladomor v českých zemích tehdy kosily spousty lidí. Ve Žďáře jsou doloženy dva. První hladomor přišel v roce 1736, ale ten fatální byl v letech 1771–73.

„Tehdy byla bilance úmrtnosti obrovská, a počet obyvatel na Žďársku značně klesl. Na Dolním hřbitově bylo v roce 1772 pohřbeno rekordních 120 lidí, oproti běžnému počtu 50,“ uvádí M. Lopaur.

Lidé jedli kořínky a chléb z mleté dubové kůry. Mnozí v důsledku dvouletého hladovění umírali na vysílání, či nákazu tyfem či úplavicí. Od nemocných se pak nakazili i ti lépe živení.

Proti moru: zákaz hadrářů

Velká morová rána v českých zemích udeřila roku 1680, regionem

se v letech 1708 a 1713 převalily dvě vlny moru. Pandemie moru na našem území ustala až kolem roku 1715.

„Když vypukl mor, zemská hranice se zavírala, a vrchnost měla za povinnost provádět kontrolu příchozích, zda mají pasy a zda nepřichází z místa nákazy,“ říká Lopaur.

Kdyby lidé chtěli hranici „přejít“ nějakou lesní cestičkou a byli při tom chyceni, šlo už o hrdelní zločin. „Však u zemských stezek stávaly šibenice s popravenými a s výstrahou, že je období moru, a přichází se musí vrátit,“ dodává historik.

Veškeré zboží nalezené u lidí při kontrole bylo na místě spáleno. Zejména se to týkalo hadrářů. „Dnešní second hand není nic nového. To věděli již v baroku, že s obnošeným šatstvem se dobře obchoduje. Jenže staré hadry a veteš byly jedny z největších ohnisek šíření moru,“ vysvětluje Mikule. (Pokračování příště)